

Dr Bogdan Szyszka
*Wyższa Szkoła Zarządzania
i Administracji
w Zamościu*

INWENTARZ PO MICHALE PIESZCE ZAMOJSKIM NAUCZYCIELU I REGIONALIŚCIE

Michał Pieszko, nauczyciel Państwowego Gimnazjum I Liceum im. Jana Zamoyskiego w Zamościu, historyk, geograf, organizator gabinetów - geograficznego i numizmatycznego, bibliofil był osobą bardzo popularną w Zamościu i cieszącą się autorytetem nie tylko w środowisku nauczycielskim. Rozwijał aktywną działalność w wielu dziedzinach pracy pedagogicznej i społecznej. Zorganizował i pełnił funkcję Prezesa Oddziału Zamojskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Współorganizował Muzeum Ziemi Zamojskiej. Był autorem kilkudziesięciu prac o tematyce historycznej, geograficznej i pierwszego przewodnika po Zamościu i okolicy. ¹ Wzorem osobowym dla M. Pieszki był Marszałek Józef Piłsudski. Młodzież szkolna nadała mu przydomek „Marszałek”.

Barwna postać profesora Pieszki żyje w relacjach absolwentów szkoły. Czesław Jaworski we Wspomnieniach wychowanka Akademii Zamojskiej pisał: *„Niezmiernie zasłużony dla szkoły i ukochany zawsze przez młodzież prof. Michał Pieszko. Cóż to był za wspaniały wzór pedagoga”*. Podobnie brzmią wspomnienia Zygmunta Piątkiewicza *„oto profesor Michał Pieszko, geograf, geolog, miłośnik Ziemi Zamojskiej, której poświęcił całe swoje życie, niestrudzony tropiciel i popularyzator drzemiących w murach i kurhanach tajemników swej przeszłości”*.

Zmarł 29 grudnia 1969 r. w zamojskim szpitalu, w wieku siedemdziesięciu dziewięciu lat. Nie pozostawił spadkobierców, żona zmarła wcześniej, nie mieli dzieci.

Kierując się dobrem publicznym, powołana społeczna komisja skierowała do sądu oficjalne pismo w sprawie przejęcia majątku zmarłego. W archiwum Państwowym zachowała się teczka przekazana przez Wydział Finansowy PMRN w Zamościu zatytułowana *„Spuścizna po Michale Pieszce 1970”*.² Postanowieniem Sądu Powiatowego w Zamościu z 10 kwietnia 1970 r. spadek po nim przypadł Skarbowi Państwa w całości. Swoim testamentem Pieszko ustanowił jedynym spadkobiercą Muzeum Ziemi Zamojskiej. Wskutek powyższego postanowienia 20 maja 1970 r. Komornik Zyg-

munt Grabowski dokonał spisu inwentarza spadku po Michale Pieszce. W czynnościach komornika uczestniczyli członkowie komisji w składzie:

- Michał Bojarczuk - dyrektor I Liceum Ogólnokształcącego
- Maria Lorentz - dyrektor Muzeum Ziemi Zamojskiej
- Bernard Borowski - dyrektor Miejskiej i Powiatowej Biblioteki
- Zofia Albigowska - bibliotekarka
- Franciszka Borek - pracownik muzeum.

Komisja dokonała spisu majątku spadkowego. Zawartość inwentarza jest różnorodna tak jak wielostronne były zainteresowania Michała Pieszki.³ Są w nim przedmioty codziennego użytku jak też przedmioty o charakterze artystycznym. Z wykazu przebija wizerunek osoby nieźle sytuowanej, samotnej, ponieważ od 8 lat był wdowcem, otoczonej przedmiotami gromadzonymi przez kilkadziesiąt lat w związku z nad wyraz rozległymi zainteresowaniami.

Ten szczególny klimat mieszkania przy ul. Krysińskiego 4, później ul. R. Luksemburg 16/4 mimo urzędowego charakteru oddaje doskonale wykaz przedmiotów pozostałych po Michale Pieszce. Są więc m.in. portrety postaci historycznych: Stefana Batorego, Jana Sobieskiego, Józefa Piłsudskiego, Waleriana Łukasińskiego, Stanisława Staszica, Piotra Wysockiego, litografia. Leona Wyczółkowskiego, obraz Franciszka Wygrzywalskiego, wysoko wyceniona anonimowa scena rodzajowa i prace pędzla profesora gimnazjum Edwarda Kopcińskiego oraz ucznia tegoż gimnazjum Piotra Abraszewskiego. Cenną pozycją inwentarza jest odbitka planu Brauna. Osobliwością jest ryngraf srebrny na laurze z napisem „Marszałkowi cześć”, stylizowana buława harcerska w mosiądzu i herb miasta Lwowa.

Wśród zbiorów archeologicznych z Topornicy znajdowały się siekiery krzemienne, skrobacze, ozdoby z brązu, moneta rzymska, skorupy z urn i sztylet. Szereg z tych pozycji komisja określała jako „bezcenne”. Odnosiło się to do kilku przedmiotów o charakterze artystycznym, jak siedemnastowiecznych skrzypiec i bliżej nieokreślonego „słonia”.

W księgozbiorze bibliofila⁴ były książki o różnorodnej tematyce. Inwentarz biblioteki zawiera 863 pozycje z dziedziny historii i geografii Polski, Europy oraz innych kontynentów. Są również monografie postaci historycznych, pamiętniki, podręczniki filozofii, logiki, geografii, literatury, słowniki, przewodniki turystyczne i periodyki naukowe. Znaczną część księgozbioru stanowią Zamościana a wśród nich Dzieje Akademii Zamojskiej i wydawnictwa z okazji Zjazdu Naukowego im. Szymona Szymonowicza. Najstarsze prace wydane zostały w latach 1740, 1749, 1759. Charakterystyka zasobu bibliotecznego legendarnego zamojskiego regionalisty powinna stać się przedmiotem odrębnej publikacji.

Ponadto zgromadził 64 teczki rękopisów o Zamościu i Zamojszczyźnie. Tytuły teczek i ich zawartość są odbiciem zainteresowań „Marszałka”.⁵

Żył skromnie i oszczędnie. W szkolnictwie pracował 50 lat. Zgromadził na książeczkach oszczędnościowych PKO - 66,000 zł. W sumie, jak podaje protokół, „czysta masa spadkowa” stanowiła sumę 109,209 zł 84 gr.⁶

1. K. Kowalczyk *Pieszko Michał Marian* (w:) „Polski Słownik Biograficzny” t. XXXVI, 149-150; tenże *Michał Marian Pieszko (1890-1969)*, „Przegląd Kresowy”, 1990 nr 16, s. 8-9; tenże *Nauczyciel*, „Tygodnik Zamojski” 1980, nr 33, s. 5; J. Feduszka *Michał Marian Pieszko (1890-1969) jako historyk i popularyzator wiedzy o przeszłości* (w:) „Sylwetki twórców muzeum zamojskiego”, Zamość 2001, s. 43-49.
2. Archiwum Państwowe w Zamościu, PMRN w Zamościu, Wydz. Finansowy, sygn. 582.
3. APZ, PMRN..., s. 1-5. Spis inwentarza.
4. APZ, PMRN..., s. 6-30. Wykaz księgozbioru do spisu inwentarza
5. Inwentarz przekazanych do muzeum rękopisów M. Pieszki został w 1976 r. opracowany przez Kazimierza Kowalczyka (mpis. w bibliotece Muzeum Zamojskiego).
6. Wskutek odwołania się sióstr Aurelii Pieszki, zgodnie z jej testamentem przypadła im część tej sumy (APZ, PMRN, s. 53).

Spis inwentarza spadku pozostałego po Michale Pieszko

Stan czynny

b. Ruchomości

1. Kredens pokojowy na wysoki połysk, 500 zł.
2. Zegar kredensowy „Metron”, 400 zł.
3. Szafka biblioteczna zwykła, 50 zł.
4. Regały biblioteczne zwykłe, 100 zł.
5. Etażerka, 40 zł.
6. Szafy biblioteczne oszklone - 2 sztuki, 300 zł.
7. Stolik pod radio, 50 zł.
8. Radio marki „Serenada” z adapter., 600 zł.
9. Biurko, 500 zł.
10. Amerykanka pojedyncza zwykła, 300 zł.
11. Stół okrągły na wysoki połysk fornir. 500 zł.
12. Zegar ścienny wiszący „Le Roi a Paris”, 500 zł.
13. Rzeźba w drzewie Walichnowskiego, 200 zł.
14. Portret Waleriana Łukasińskiego anonimowy w ramie, olejny, 100 zł.
15. Akwarela „Mury więzienne” P. Abraszewskiego, 100 zł.
16. Portret Gen. Haukego (olejny w ramie) anonimowy, 500 zł.
17. Drzeworyt Kulkowskiego „Nauczycielstwo w pochodzie do oświaty”, 150 zł.
18. Obraz rodzajowy olejny w ramie „Brzeg morski”, F. Wygrzywalski „Capri”, 2.000 zł.
19. Edward Kopciński - obraz olejny, 400 zł.
20. Gwasze Łukasika, sceny regionalne, 4 sztuki a`50, 200 zł.
21. Akwarela - widok kościoła Św. Stanisława, 100 zł.
22. Ed. Kopciński - olej, krajobraz, 100 zł.
23. Akwarele - krajobrazy, anonimowe, 100 zł.
24. Akwarela w ramie, J. Szumiło - scena rodzajowa, 150 zł.
25. Kopia ołówkowa - J. Guterowa, 150 zł.
26. Olej, scena rodzajowa, na desce, 1.000 zł.
27. Akwarele 2 sztuki, pejzaż a`50, 100 zł.
28. Akwarela z tuszem, japońsko-chińska, 250 zł.

29. Wycinanka „Dziewczyna”, 100 zł.
30. Portret „Stefan Batory”, 400 zł.
31. Ed. Kopciński - olej, krajobraz górski, 800 zł.
32. L. Wyczółkowski - litografia, Kazimierz Spichlerz, 8.000 zł.
33. Akwarela - Bajkowski, 50 zł.
34. St. Popowski - olej na płótnie, krajobraz, 400 zł.
35. Płaskorzeźba; Św. Franciszek - w dolnej partii odlew, Wieczera Pańska, St. Tarkowski, Nałęczów 1936 rok, 3.000 zł.
36. Akwarela - krajobraz, 50 zł.
37. Maszynka do golenia „AEG”, 200 zł.
38. Parasol męski, 150 zł.
39. Poroże łosia w oprawie, 150 zł.
40. Krzesła miękkie z pokrowcami 6 sztuk, 200 zł.
41. Skrzypce z futerałem „Jacobus Steiner” 1658 r., „bezcenne”
42. Numizmaty - miedź i srebro różne - sztuk 7,50 zł.
43. Medal stop miedzi - rosyjski 1904-1905, 80 zł.
44. Medal stop miedzi 1863-1864, 50 zł.
45. Odlew - portret Stanisława Staszica, 50 zł.
46. Odlew - portret Sobieskiego, 150 zł.
47. Lupa w oprawie do czytania, 150 zł.
48. Pieczętka z inicjałami M. Pieszki, 80 zł.
49. Złoty krzyż harcerski, 100 zł.
50. Oznaka Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych, 50 zł.
51. Akwarela Hajduk Tad. KIVII b. Widok na Zamość, 100 zł.
52. Lampka nocna, 100 zł.
53. Lampka z łańcuszkami do ołtarzyka posrebrz., 200 zł.
54. Rzeźba w alabastrze - główka kobieca na marmurowej podst., 200 zł.
55. Buława stylizowana w mosiądzu harcerska, 100 zł.
56. Szczeka ryby „Piły”, 700 zł.
57. Zbig. Jeżo - widoczek morski, sucha igła, 150 zł.
58. Akwarela tusz, japońsko - chińskie, rodzina cesarska, 350 zł.
59. Barometr z ciepłomierzem, 200 zł.
60. Ryngraf srebrny na laurce - z napisem „Marszałkowi cześć”, 200 zł.
61. Zdjęcia Zamościa - sztuk 28, 280 zł.
62. Statyw do aparatu fotograficznego, 150 zł.
63. Album zdjęć z terenu Czechosłowacji w opr. skór., 150 zł.
64. Zbiór archeologicznych okazów z Topornicy 1925 r. „bezcenne”
 - a) siekierki krzemienne - 2 sztuki
 - b) skrobacze - 5 sztuk
 - c) ozdoby brązowe - 12 sztuk
 - d) moneta rzymska - 1 sztuka
65. Zbiór archeologicznych okazów z Topornicy - „Smętarz”, „bezcenne”
 - a) siekierka krzemiana - 1 sztuka
 - b) skrobacze - 8 sztuk

- c) skorupy z urn - 7 sztuk
 - d) ozdoby z brązu - 6 sztuk
66. Słoń, „bezcenne”
 67. Komplet do pisania, 100 zł.
 68. Ceramika - sztuk 18, 400 zł.
 69. Materiał męski garniturowy, kupon z podszewką 2,50, 1.000 zł.
 70. Kilim 150 x 200 cm - sztuk 2, 200 zł.
 71. Odbitka planu Brauna, 50 zł.
 72. Sztylet z epoki brązu, „ bezcenne”
 73. Rogi daniela, 300 zł.
 74. Rękopisy w teczkach *
 75. Krzyż Kawalerski Odrodzenia Polski, 50 zł.
 76. Złoty Krzyż zasługi z miniaturką, 50 zł.
 77. Zegarek kieszonkowy marki „Omega”, 500 zł.
 78. Szafa dwudrzwiowa - fornirowana, 500 zł.
 79. Maszyna do szycia „Singer” nożna Nr C 3088898, 1.500 zł.
 80. Tremo z szafką, kolor jasny zwykły, 200 zł.
 81. Komoda ciemna, 600 zł.
 82. Spodnie - sztuk 5 a`zł.50, 250 zł.
 83. Marynarki z kamizelkami - sztuk 5 a`50, 250 zł.
 84. Maszynka do golenia „Phillipsa”, 450 zł.
 85. Czapka na głowę - ciepła z futrem, 50 zł.
 86. Pasek skórzany do spodni, 30 zł.
 87. Pralka elektryczna, 600 zł.
 88. Licharze - sztuk 3 a`50, 150 zł.
 89. Kapy - sztuk 3 a`zł.50, 150 zł.
 90. Koc - sztuk 1, 50 zł.
 91. Żelazko elektryczne, 50 zł.
 92. Piecyk elektryczny, 50 zł.
 93. Futro męskie, kolor marengo na baranach z kołnierzem, 1.600 zł.
 94. Jesionka ciepła, 300 zł.
 95. Karnisz okienny metalowy, 50 zł.
 96. Żyrandol elektryczny trzylampowy, 100 zł.
 97. Kilim podłogowy, 100 zł.
 98. Talerze płytkie, duże - sztuk 11 a`10, 110 zł.
 99. Talerze głębokie - sztuk 7 a`10, 70 zł.
 100. Talerze płytkie, małe - sztuk 20 a`5, 100 zł.
 101. Kieliszki płaskie - sztuk 10 a`5, 50 zł.
 102. Cukiernice szklane - sztuk 2 a`10, 20 zł.
 103. Kieliszki na nóżce - sztuk 5 a`5, 25 zł.
 104. Cukiernice porcelanowe - sztuk 2 a`30, 60 zł.
 105. Dzbanuszki porcelanowe - sztuk 3 a`30, 90 zł.
 106. Półmiski różne - sztuk 4 a`10, 40 zł.
 107. Spodeczki - sztuk 2 a`5, 10 zł.

108. Herb Lwowa, olej - akwarela na drewnie, 300 zł.
109. Portret Gen. Piotra Wysockiego, poledruk Żelińskiego, 400 zł.
110. Portret Józef Piłsudski, w ramie poledruk, 400 zł
111. Etażerka jasna, 50 zł.
112. Ogrzewacz stołowy słońce, 50 zł.
113. Teczki skoroszyty zwykłe - sztuk 7, 10 zł.
114. Prześcieradło lniane - sztuk 1, 20 zł.
115. Obrus lniany - sztuk 1 i kolor. sztuk 1, 30 zł.
116. Księgozbiór według załączonego wykazu, 5.762 zł. **

* Pominięto tytuły teczek z rękopisami, które w ramach tej pozycji posiadają własną numerację (zob. przypis 3), wycenione zostały wszystkie '1 zł.

** Wykaz księgozbioru stanowi osobny załącznik (25 stron maszynopisu).